

Analiza wyników badania  
dotyczącego treści intymnych  
publikowanych przez młodzież

**Nie**

**na pokaz**

Seria: internet – edukacja – bezpieczeństwo

**NASK 2022**

**Wydawca NASK**

ul. Kolska 12, 01-045 Warszawa

email: info@nask.pl

ISSN 2300-0074

Tekst: Zespół Dyżurnet.pl

Korekta: Dział Komunikacji i PR

Opracowanie graficzne i ilustracje: .bringMore advertising

Stan prawny na dzień: 27.01.2022



Badanie zostało przeprowadzone w okresie lipiec – sierpień 2021 r.  
przez agencję SW Research na zlecenie NASK PIB w ramach programu  
Komisji Europejskiej Safer Internet.

# Szanowni Państwo,

Obserwując najbardziej powszechne zagrożenia, na które narażone są dzieci i nastolatki w internecie, takie jak grooming (uwodzenie nieletniego), szantaż na tle seksualnym oraz mniej oczywisty sexting, jedno ze zjawisk, stające się coraz bardziej powszechne, szczególnie przykuło naszą uwagę.

Wśród analizowanych przez nas zgłoszeń, zanotowaliśmy wzrost treści o charakterze seksualnym wytwarzanych przez osoby małoletnie i będących formą ich autoprezentacji. Zjawisko rozwijające się coraz bardziej dynamicznie, skłoniło nas do przyjrzenia mu się bliżej. Przeprowadzając badanie zależało nam na uchwyceniu charakterystyki podejmowania tego typu działań z perspektywy młodych użytkowników.

Wyniki badania, mimo zakresu pracy Zespołu Dyżurnet.pl i znajomości tematu zagrożeń, z jakimi mogą się zetknąć osoby niepełnoletnie w internecie, były zaskakujące. Okazało się, że zjawisko sextingu oraz wytwarzania treści „self-generated sexual content” przez osoby nieletnie jest dużo bardziej powszechne, niż wcześniej nam się zdawało.

## **Ponadto badanie pokazało szereg problemów związanych z tym zagadnieniem, takich jak:**

- Zatrważający brak wsparcia, z jakim borykają się osoby w młodym wieku, które doświadczyły krzywdy i traumy w związku ze zjawiskiem sextingu oraz miały kontakt z materiałami o charakterze pornograficznym zbyt wcześnie,
- Niewystarczająca wiedza na temat cyberbezpieczeństwa zarówno wśród osób małoletnich, jak i dorosłych,
- Upublicznianie cudzych materiałów intymnych, które dla osoby pokrzywdzonej (według badań) jest jedną z największych traum wieku młodzieńczego.

Publikacja została napisana na podstawie badania przeprowadzonego na zlecenie naszego zespołu przez firmę SW Research na temat „self-generated sexual content” i zjawiska „sextingu” wśród nastolatków w Polsce. W publikacji opisujemy wiele problemów, ale znajduje się w niej również dużo wskazówek, jak zapobiegać tym, którym można przeciwdziałać oraz jak radzić sobie z problemami, które już się wydarzyły.

Niniejsza publikacja skierowana jest głównie do rodziców i opiekunów nastolatków w wieku 12 – 17 lat, a także nauczycieli, pedagogów i wychowawców dzieci i młodzieży.

**Zespół Dyżurnet.pl**

# Spis treści

<b>Wstęp</b>	<b>5</b>
<b>Prawne aspekty zjawiska</b>	<b>6</b>
Self-generated sexual content	6
Sexting	7
<b>Tło teoretyczne badanego problemu</b>	<b>9</b>
<b>Metodologia badania jakościowego</b>	<b>14</b>
<b>Wyniki badania oraz ich interpretacja</b>	<b>16</b>
Wirtualizacja interakcji społecznych młodych ludzi	16
Serwisy internetowe i aplikacje, z których korzystają młodzi ludzie	18
Treści o charakterze intymnym – klasyfikacja	19
„Niechciane” materiały o charakterze intymnym – jak są odbierane i jakie emocje wywołują	22
Niechciane materiały intymne przestają szokować – dlaczego?	26
<b>Materiały intymne w związku – rola, motywacje</b>	<b>28</b>
Motywacje osób, które świadomie wysłały intymne zdjęcia	30
Czy istnieje presja na wysyłanie materiałów o charakterze seksualnym?	30
Osoby, które mimo presji zdjęcia nie wysłały	32
Wsparcie	33
<b>Główne wnioski z badania</b>	<b>37</b>
<b>Profilaktyka</b>	<b>38</b>
Przydatne kontakty, czyli gdzie można szukać pomocy:	41
O kampanii	41

# Wstęp

Dyżurnet.pl powstał w 2005 roku w ramach Państwowego Instytutu Badawczego NASK. Jest jedynym w Polsce eksperckim zespołem reagującym na nielegalne materiały w internecie przedstawiające seksualne wykorzystywanie dziecka. Misją zespołu jest zapewnienie bezpieczeństwa w sieci, zwłaszcza najmłodszym jego użytkownikom, a jego działania wchodzi w zakres Krajowego Systemu Cybebezpieczeństwa (na podstawie Ustawie o Krajowym Systemie Cyberbezpieczeństwa z dnia 5 lipca 2018 r.). W ramach ustawy Zespół realizuje zadania CSIRT NASK oraz jest częścią Polskiego Centrum Programu „Safer Internet”.

Od początku działalności Dyżurnet.pl należy do Stowarzyszenia INHOPE – globalnej sieci zrzeszającej zespoły reagujące z różnych krajów, prowadzące współpracę (m.in. z Interpolem) w celu przeciwdziałania internetowym treściom przedstawiającym seksualne wykorzystywanie dzieci. Celem Stowarzyszenia jest eliminacja takich materiałów oraz wsparcie krajowych procedur na rzecz jak najszybszego usuwania nielegalnych treści.



**Dzięki wnikliwej analizie nadsyłanych zgłoszeń eksperci z zespołu Dyżurnet.pl są w stanie zauważać niebezpieczne zjawiska społeczne w internecie oraz rozpoznawać procesy i tendencje na wczesnym etapie ich rozwoju.** Dzięki temu możliwe jest monitorowanie i predykcja trendów oraz wypracowanie sposobu reakcji.

Trend wzrostowy treści „self-generated sexual content” w zgłoszeniach sygnalizowany był między innymi w publikacji: „Ryzykowne zachowania seksualne i seksualizacja młodych użytkowników internetu. Zarys problematyki” (2019)<sup>1</sup>.

Niniejsza publikacja skupia się na zaprezentowaniu wyników przeprowadzonego badania jakościowego, by na podstawie wypowiedzi respondentów przedstawić problemy, z którymi borykają się osoby pokrzywdzone na skutek sextingu. Równocześnie daje ona wskazówki, jak sobie radzić w takich sytuacjach.

<sup>1</sup> Publikacja Ryzykowne zachowania seksualne i seksualizujące młodych użytkowników internetu. Zarys problematyki (PDF, 744 KB) – [https://dyzurnet.pl/uploads/2020/04/Ryzykowne\\_zachowania\\_na\\_www.pdf](https://dyzurnet.pl/uploads/2020/04/Ryzykowne_zachowania_na_www.pdf)

# Prawne aspekty zjawiska

W kontekście prawa polskiego zarówno treści „self-generated sexual content”, jak i zjawisko sextingu nie są jednoznacznie zdefiniowane.

## Self-generated sexual content

(Treści o charakterze seksualnym tworzone przez użytkownika w formie autoprezentacji)

Należy rozróżnić materiały tworzone przez osoby pełnoletnie, niestojące w sprzeczności z polskim prawem (o ile nie są udostępniane, prezentowane osobom małoletnim poniżej 15 roku życia) od treści prezentujących osoby małoletnie).

Zgodnie z artykułem 202 (§ 3, § 4, § 4a, § 4b, § 4c) kodeksu karnego materiały pornograficzne z udziałem osób małoletnich są w Polsce nielegalne.

Zgodnie z interpretacją Sądu Najwyższego z 15.01.2020 r. „pojęcie: «pornografia dziecięca» oznacza jakiegokolwiek materiał, który wizualnie przedstawia dziecko uczestniczące w rzeczywistej lub udawanej czynności wyrażnie seksualnej lub jakiegokolwiek przedstawianie narządów płciowych dziecka głównie w celach seksualnych”<sup>2</sup>. **Pojęcie «pornografii dziecięcej» jest tożsame z terminem „treści pornograficzne z udziałem osoby małoletniej”.**

W tym kontekście autoprezentacyjne treści pornograficzne wytworzone przez osobę małoletnią mogą być interpretowane jako nielegalne. Nie wszystkie jednak materiały „self-generated sexual content” przedstawiają treści o charakterze pornograficznym.

### Art. 202 k.k.

#### § 3.

Kto w celu rozpowszechniania produkuje, utrwala lub sprowadza, przechowuje lub posiada albo rozpowszechnia lub prezentuje treści pornograficzne z udziałem małoletniego albo treści pornograficzne związane z prezentowaniem przemocy lub postępowaniem się zwierzęciem, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

#### § 4.

Kto utrwala treści pornograficzne z udziałem małoletniego, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

<sup>2</sup> Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2020 r. Sygnatura: V KK 655/19. Definicja pornografii dziecięcej w postępowaniu karnym.

#### § 4a.

Kto przechowuje, posiada lub uzyskuje dostęp do treści pornograficznych z udziałem małoletniego, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

#### § 4b.

Kto produkuje, rozpowszechnia, prezentuje, przechowuje lub posiada treści pornograficzne przedstawiające wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

#### § 4c.

Karze określonej w § 4b podlega, kto w celu zaspokojenia seksualnego uczestniczy w prezentacji treści pornograficznych z udziałem małoletniego.

## Sexting

(Seksualnie nacechowany rodzaj elektronicznej komunikacji tekstowo-wizualnej)

Patrząc na zjawisko sextingu z perspektywy prawa polskiego trzeba uwzględnić trzy sytuacje:

1. Gdy dotyczy ona **osoby małoletniej**, ograniczenia prawne sextingu zostały przedstawione powyżej (fragment dotyczący aspektów prawnych tworzenia materiałów „self-generated sexual content”).
2. Gdy dotyczy **osoby małoletniej poniżej 15 roku życia**, nielegalne jest ponadto prezentowanie takiej osobie treści pornograficznych (art. 200 § 3 i § 4 k.k.) oraz jej uwodzenie (art. 200a k.k.).
3. W przypadku, gdy dotyczy **osób pełnoletnich** zjawisko sextingu jest legalne. Wyjątek stanowi złamanie art. 191 a k.k., który mówi o utrwalaniu wizerunku nagiej osoby bez jej zgody.

### Dokładne brzmienie przywoływanych artykułów kodeksu karnego:

#### Art. 200 k.k.

##### § 3.

Kto małoletniemu poniżej lat 15 prezentuje treści pornograficzne lub udostępnia mu przedmioty mające taki charakter albo rozpowszechnia treści pornograficzne w sposób umożliwiający takiemu małoletniemu zapoznanie się z nimi, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

##### § 4.

Karze określonej w § 3 podlega, kto w celu swojego zaspokojenia seksualnego lub zaspokojenia seksualnego innej osoby prezentuje małoletniemu poniżej lat 15 wykonanie czynności seksualnej.

## **Art. 200a.**

### **§ 1.**

Kto w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 § 3 pkt 2 lub art. 200, jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15, z zamiarem, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

### **§ 2.**

Kto za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej małoletniemu poniżej lat 15 składa propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych, i zmierza do jej realizacji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

## **Art. 191a.**

### **§ 1.**

Kto utrwała wizerunek nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej, używając w tym celu wobec niej przemocy, groźby bezprawnej lub podstępu, albo wizerunek nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej bez jej zgody rozpowszechnia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

### **§ 2.**

Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.



# Tło teoretyczne badanego problemu

Badanie na temat „self-generated sexual content” zostało zlecone przez zespół Dyżurnet.pl z uwagi na niepokojący problem wyraźnie widoczny podczas analizowania treści zamieszczanych w internecie i zgłaszanych przez użytkowników, jak również niepokojące wyniki badań ilościowych dotyczących tego tematu.

# 9%

W 2019 roku z 2157

**zgłoszeń CSAM<sup>3</sup> 9% było materiałami intymnymi**

wytworzonymi samodzielnie przez osobę małoletnią.

# 14%

W 2020 roku z 2517

**zgłoszeń CSAM 14% było materiałami intymnymi**

wytworzonymi samodzielnie przez osobę małoletnią.

# 8%

W 2021 roku z 2069

**zgłoszeń CSAM 8% było materiałami intymnymi**

wytworzonymi samodzielnie przez osobę małoletnią.

W grudniu 2020 r. zostało przeprowadzone społeczne badanie ilościowe (metodą CAWI<sup>4</sup>) na grupie nastolatków w wieku 14-17 lat oraz ich rodziców i opiekunów prawnych, z którego został opublikowany raport „Nastolatki 3.0”<sup>5</sup> pod redakcją dr Rafała Lange. Raport porusza głównie tematykę zdalnego nauczania w nowej, pandemicznej sytuacji w Polsce. Poza tematami neutralnymi, dotyczącymi cyfrowej transformacji szkolnictwa, zostały w nim zaprezentowane niepokojące zjawiska związane z prywatnością w sieci, cyberprzemocą, pornografią, ryzykownymi zachowaniami dzieci i nastolatków w czasie użytkowania internetu oraz kontroli rodzicielskiej.

## Bardzo niepokojące wyniki raportu dotyczące cyberprzemocy:

- **Co piąty nastolatek deklaruje, że doświadczył przemocy w Internecie.** Najczęstszymi jej przejawami są: wyzywanie (29,7%) ośmieszanie (22,8%) czy poniżanie (22%)
- **Co trzeci małoletni badany deklaruje, że nie podejmuje żadnego działania,** nawet rozmowy z bliskimi czy innymi osobami, które mogłyby mu udzielić wsparcia w takiej sytuacji (32,4%).

## Wyniki dotyczące pornografii:

- **Co czwarty nastolatek oglądał treści pornograficzne w internecie (28,6%).** Płeć w tym względzie mocno różnicuje deklaracje. Wśród dziewcząt co piąta ankietowana (22,0%), a wśród chłopców co trzeci respondent (36,1%) mieli kontakt z pornografią online.

3 ang. Child Sexual Abuse Materials czyli materiały przedstawiające seksualne wykorzystywanie dziecka.

4 ang. Computer-Assisted Web Interview – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW.

5 Raport z badań Nastolatki 3.0 (PDF, 9.08 MB) – <https://www.nask.pl/pl/raporty/raporty/4295,RAPORT-Z-BADAN-NASTOLATKI-30-2021.html>

- Analiza ze względu na wiek pokazuje, że w ciągu kilku lat (pomiędzy 11–12 a 16–17 rokiem życia) następuje lawinowy przyrost doświadczeń związanych z pornografią w internecie (11,6% – szkoła podstawowa; 45,8% – szkoła średnia).
- Wiedza rodziców o doświadczeniach ich dzieci w zakresie kontaktów z materiałami pornograficznymi w internecie jest bardzo ograniczona. Tylko co dziesiąty rodzic (9,0%) zadeklarował, że jego dziecko widziało takie treści w internecie, dwoje na trzech rodziców twierdzi, że jego dziecko nie miało kontaktu z pornografią (64,5%), a co czwarty (26,4%) nie posiada na ten temat wiedzy.
- Z deklaracji chłopców ze szkół średnich wnioskować można, że częstość oglądania treści pornograficznych jest znacznie wyższa. Na poziomie szkoły ponadpodstawowej jest to zachowanie powszechne i społecznie obserwowalne (nieukrywane) oraz akceptowane w grupie rówieśniczej.

Raport „Nastolatki 3.0” jedynie w niewielkim stopniu porusza temat „self-generated sexual content”, jednak przeglądając dane źródłowe możemy znaleźć dwa pytania, na które odpowiedzi pokazują skalę problemu wśród młodzieży w Polsce.

Zgodnie z wynikami badania „Nastolatki 3.0” ok. 5% dzieci ze szkoły podstawowej miało kontakt i otrzymało nagie zdjęcia za pomocą internetu czy telefonu. Jednak młodzież w wieku 14-17 lat stanowi 12% osób, które miały styczność z takimi materiałami. Pokazuje nam to, że wraz z przejściem dziecka ze szkoły podstawowej, do szkoły średniej odsetek otrzymywanych „nagich zdjęć” zwiększa się ponad dwukrotnie.

Poniżej znajduje się tabela pokazująca wyniki odpowiedzi wśród dzieci i młodzieży na dwa, kluczowe dla nas, pytania: 1) „Czy zdarzyło ci się otrzymać nagie lub półnagie zdjęcie za pomocą internetu / telefonu?” oraz 2) „Czy zdarzyło ci się takie zdjęcie komuś wysłać?”

Czy zdarzyło Ci się <b>otrzymać</b> nagie lub półnagie zdjęcie, za pomocą internetu i telefonu komórkowego?		Szkoła	
		Podstawowa	Średnia
Dziewczyny	<b>TAK</b>	<b>4.5%</b>	<b>11.4%</b>
	NIE	95.5%	88.6%
Chłopcy	<b>TAK</b>	<b>5.2%</b>	<b>11.9%</b>
	NIE	94.8%	88.1%
<b>Ogółem</b>	<b>TAK</b>	<b>4.9%</b>	<b>11.6%</b>

Czy zdarzyło Ci się <b>wystać</b> swoje nagie lub półnagie zdjęcie, za pomocą internetu i telefonu komórkowego?		Szkoła	
		Podstawowa	Średnia
Dziewczyny	<b>TAK</b>	<b>1.5%</b>	<b>3.1%</b>
	NIE	98.1%	96.0%
	NIE WIEM	0.4%	0.9%
Chłopcy	<b>TAK</b>	<b>0.6%</b>	<b>3.7%</b>
	NIE	98.2%	95.6%
	NIE WIEM	1.2%	0.7%
<b>Ogółem</b>	<b>TAK</b>	<b>1.0%</b>	<b>3.4%</b>

Dane z materiałów źródłowych do raportu Nastolatki 3.0

W 2014 r. Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę przeprowadziła badanie ilościowe na temat zjawiska sextingu wśród polskich nastolatków w wieku 15-19 lat. Na jego podstawie został opublikowany raport pt. „Seksting wśród polskiej młodzieży. Wyniki badania ilościowego”<sup>6</sup>.

#### Wybrane wyniki badania:

**34%**

**34 % respondentów (29% dziewcząt i 40% chłopców) odpowiedziało twierdząco**

na pytanie: „Czy kiedykolwiek otrzymała(a)ś od kogoś za pomocą telefonu lub internetu zdjęcie lub film przedstawiający tę osobę nago lub prawie nago”?

**35%**

35% z nich wysłało takie materiały do osoby, z którą byli w związku, aż 48% do innej osoby, którą znali, a 36% do kogoś obcego.

**55%**

55% respondentów (57% dziewcząt i 54% chłopców) twierdziło, że ich znajomi przesyłają sobie za pomocą telefonu lub internetu zdjęcia lub filmy przedstawiające ich nago lub prawie nago.

Najbardziej niepokojące statystyki dotyczące „self-generated sexual content” znaleźć można analizując wyniki badania ilościowego przeprowadzonego w 2020 r. przez Fundację Thorn w USA.

#### Zgodnie z raportem Fundacji THORN<sup>7</sup> z listopada 2021 r.:

- **17%** osób małoletnich udostępniło swoje intymne materiały,
- **14%** dzieci w wieku 9-12 lat udostępniło swoje intymne materiały,

<sup>6</sup> Wyniki badania ilościowego – sexting wśród polskiej młodzieży (PDF, 684 KB)

<sup>7</sup> Generated Child Sexual Abuse Material: Youth Attitudes and Experiences in 2020. Findings from 2020 quantitative research among 9–17 year olds (PDF, 1.68 MB)

- **11%** dziewcząt w wieku 9-12 lat udostępniło swoje intymne materiały,
- **18%** chłopców w wieku 9-12 lat udostępniło swoje intymne materiały,
- **17%** dziewcząt w wieku 12-17 lat udostępniło swoje intymne materiały,
- **20%** chłopców w wieku 12-17 lat udostępniło swoje intymne materiały,

Między rokiem 2019 (11%), a 2020 (17%) nastąpił bardzo duży wzrost (aż o 6%) osób małoletnich udostępniających swoje intymne materiały innym osobom.

Doświadczenie w udostępnianiu SG-CSAM		2019	2020	+/-
<b>Wszyscy nieletni</b>	Wszyscy	11%	17%	<b>+6</b>
	Dziewczyny	12%	14%	<b>+2</b>
	Chłopcy	9%	19%	<b>+10</b>
<b>Grupy wiekowe</b>	9-10	3%	15%	<b>+12</b>
	11-12	7%	13%	<b>+6</b>
	13-14	6%	13%	<b>+7</b>
	15-17	19%	24%	<b>+5</b>
<b>Wiek 9-12</b>	Wszyscy 9-12 lat	6%	14%	<b>+8</b>
	Dziewczyny	3%	11%	<b>+8</b>
	Chłopcy	7%	18%	<b>+11</b>
<b>Wiek 13-17</b>	Wszyscy 13-17 lat	15%	19%	<b>+4</b>
	Dziewczyny	19%	17%	<b>-2</b>
	Chłopcy	11%	20%	<b>+9</b>

[Q40X] Czy kiedykolwiek wysłałeś lub udostępniłeś swoje nagie zdjęcie lub wideo bezpośrednio komuś innemu lub swoim obserwatorom w mediach społecznościowych? Pamiętaj, że Twoje odpowiedzi są anonimowe.

Podana liczba odzwierciedla odsetek nieletnich, którzy zgłosili, że udostępniali własne nagie zdjęcia lub filmy.

dane z badania THORN z listopada 2021, zgodnie z pytaniem z kwestionariusza

**15%**

**dzieci w wieku 9–10 lat  
udostępnia swoje własne  
materiały zawierające CSAM**

**17%**

**dzieci udostępnia  
swoje własne materiały  
zawierające CSAM**

Mimo, że wyniki polskich badań obrazują dużo mniejszą skalę problemu, niż tych realizowanych w USA, należy pamiętać, że społeczeństwo amerykańskie wyznacza wiele trendów zarówno technologicznych, jak i obyczajowych we współczesnej „kulturze zachodniej”. **Większość aplikacji i platform multimedialnych oraz społecznościowo-komunikacyjnych w Polsce i Europie wzoruje się na trendach amerykańskich.** Zasada ta dotyczy nie tylko kwestii technologicznej, ale również zachowań społecznych.

Patrząc na problematykę dotyczącą „self-generated sexual content” wśród polskich dzieci i nastolatków, należy wziąć pod uwagę

uzasadnione przypuszczenie, że również ten trend zmiany obyczajowej zapoczątkowany w USA, przybył do Polski z Zachodu. Istnieje zatem bardzo niepokojące przypuszczenie, że wyniki uzyskane w badaniu amerykańskiej młodzieży przez fundację THORN mogą stanowić kierunek rozwoju obyczajowego również w Polsce.

Biorąc pod uwagę wyżej wymienione badania oraz doświadczenie zespołu Dyżurnet.pl ze zgłoszeniami dotyczącymi materiałów „self-generated sexual content”, postanowiono zlecić dodatkowe badania jakościowe w celu spojrzenia na ten temat z perspektywy młodych użytkowników internetu.

# Metodologia badania jakościowego<sup>8</sup>

Badanie jakościowe zostało przeprowadzone przez firmę SW Research na zlecenie NASK (Zespołu Dyżurnet.pl). Została w nim wykorzystana jakościowa technika indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI).

**Technika indywidualnego wywiadu pogłębionego polega na rozmowie w „cztery oczy” osoby prowadzącej wywiad (tzw. moderatora) z osobą badaną. Z techniki korzysta się w celu eksploracji jakiegoś zjawiska, wyjaśnienia jego natury i dotarcia do istoty badanego tematu. Średni czas wywiadu 1-1,5 godziny. Wywiad przeprowadza się na podstawie scenariusza (ustrukturyzowanego narzędzia badawczego), zawierającego konkretny zestaw pytań. W zależności od rozmowy można jednak pogłębić pewne aspekty wywiadu zadając dodatkowe pytania lub pomijając niektóre. W technice tej istotna jest rola wycucia rozmowy przez moderatora i odpowiednich reakcji na treści mówione przez osobę badaną.**

Realizacja wywiadów odbyła się w dniach od 2 do 22 września 2021 r. W tym czasie przeprowadzono 37 indywidualnych wywiadów przy użyciu platformy ZOOM.

**W publikacji zostały wykorzystane fragmenty raportu przygotowanego przez SW Research na podstawie przeprowadzonego badania.**



<sup>8</sup> Publikacje na temat metodologii społecznych badań jakościowych:

- Uwe Flick, 2012, Projektowanie badania jakościowego, PWN (ISBN: 978-83-01-16705-9)
- David Silverman, 2008, Prowadzenie badań jakościowych, PWN, Warszawa (ISBN: 9788301154806)
- Earl Babbie, 2008, Podstawy badań społecznych, PWN, Warszawa (ISBN: 978-83-0121274-2)

**W badaniu wzięły udział osoby w dwóch grupach wiekowych: 18-21 lat (28 respondentów) oraz 22-24 lata (9 respondentów).** Łącznie przebadano 15 mężczyzn i 22 kobiety. Kluczowym elementem przy doborze respondentów było doświadczenie w zakresie kontaktu z treściami o charakterze intymnym w internecie, które pozwalało na przypisanie do jednego lub kilku z poniżej przedstawionych profili:

**A**

**A. Osoba, która wystąpiła z zdjęciem świadomie –**  
dlaczego, z czym to się wiązało?  
*przeprowadzono wywiad z 7 respondentami*

**B**

**B. Osoba, która wystąpiła z zdjęciem pod presją –**  
dlaczego, z czym to się wiązało?  
*przeprowadzono wywiad z 4 respondentami*

**C**

**C. Osoba, której zdjęcie wyciekło i nie była tego świadoma przez pewien czas.**  
*przeprowadzono wywiad z 3 respondentami*

**D**

**D. Osoba, która otrzymała materiał o charakterze intymnym, bo o to prosiła.**  
*przeprowadzono wywiad z 6 respondentami*

**E**

**E. Osoba, która otrzymała materiał o charakterze intymnym, bo był zrobiony mailling „fame” – ktoś chciał się pochwalić swoimi zdjęciami i wystąpił je do większej liczby osób.**  
*przeprowadzono wywiad z 6 respondentami*

**F**

**F. Osoba, która otrzymała przez przypadek materiały o charakterze intymnym.**  
*przeprowadzono wywiad z 5 respondentami*

**G**

**G. Osoba, która nie wystąpiła, a była namawiana/osoba, która nie wystąpiła, a była pod presją.**  
*przeprowadzono wywiad z 6 respondentami*

Respondenci byli podzieleni na 7 grup (wg opisu powyżej) w zależności od rodzaju kontaktu i zdarzeń, z jakimi mieli do czynienia w ramach przesyłania zdjęć i materiałów o charakterze intymnym. Do każdej z grup kierowane były pytania charakterystyczne dla uczuć, emocji oraz motywacji związanych z ich konkretną historią. W trakcie wywiadów okazało się, że badani mieli kontakt z większością i/lub wszystkimi kategoriami zdarzeń osobiście, bądź miało to miejsce w ich bliskim otoczeniu, więc wyrażali swoje zdanie i opinie wobec zagadnień charakterystycznych dla każdej z grup.

# Wyniki badania oraz ich interpretacja

## Wirtualizacja interakcji społecznych młodych ludzi

Wywiady z badanymi rozpoczynał blok pytań dotyczących podejścia młodych ludzi do tematu internetu, interakcji społecznych oraz przeniesienia ich do strefy online we współczesnym świecie. Odpowiedzi udzielane na te ogólne pytania, pokazały, że dla większości badanych osób sieć stanowi równie istotny fragment rzeczywistości, jak fizyczny świat offline.



**Przez większość badanych wirtualna forma kontaktów społecznych została przedstawiona jako nieodzowny element życia młodych ludzi.** Z jednej strony przeniesienie interakcji społecznych do internetu pozwala na utrzymywanie relacji z osobami z najbliższego otoczenia (rodziną, przyjaciółmi, partnerem) również na odległość, szczególnie w dobie pandemii. Z drugiej strony stwarza więcej możliwości poznania nowych znajomych oraz kontynuowania relacji z nimi.

Badani mówili o możliwości nawiązywania kontaktów społecznych z ludźmi, którzy mieszkają daleko i mają np. podobne poglądy, przeżycia, potrzeby, bądź zainteresowania. Poznanie takich ludzi możliwe jest za pomocą grup i forów tematycznych w wirtualnej sieci społecznościowej. Dla przykładu, kilka osób wśród badanych, deklarowało przynależność do społeczności cosplay (ruchu powstałego w Japonii, skupiającego osoby o zainteresowaniach artystycznych, które tworzą przebrania i wcielają się w postacie fikcyjne kreskówek czy filmów fabularnych).

Pomimo ograniczeń wiekowych wyznaczanych przez platformy społecznościowe, rozmówcy od najwcześniejszego, nastoletniego wieku, zakładali w social mediach konta oraz używali różnego rodzaju komunikatorów, aplikacji służących do nawiązywania i utrzymywania relacji społecznych w internecie.





**Badani mówili wręcz o konieczności posiadania profili w mediach społecznościowych i na różnych platformach komunikacyjnych, aby utrzymywać relacje z rówieśnikami w obecnej rzeczywistości młodych ludzi. Nieobecność w przestrzeni wirtualnej niesie za sobą ryzyko poczucia wykluczenia z życia towarzyskiego.**

Opowiadając o swoim nastoletnim okresie życia, badani wielokrotnie wspominali o towarzyszącym im lęku przed utratą dostępu do grona znajomych, osób bliskich, dających im wsparcie i „poczucie przynależności”.

Dodatkowymi zaletami znajomości internetowych wymienianymi przez badanych były: poczucie anonimowości, możliwość ucieczki od codziennego życia, czy wręcz od samego siebie poprzez kreowanie swojego wizerunku w kręgach osób nieznanym.



Zatem dla jednych kontakty internetowe stanowiły ucieczkę od problemów, a dla innych możliwość wytworzenia swego alter ego, czyli osoby, którą chcieliby być. Kontakty online w grupie nieznanym odgrywały również ważną rolę wsparcia dla osób, które z jakiegokolwiek powodu zostały odrzucone przez swoje najbliższe środowisko. Relacje towarzyskie nawiązywane za pośrednictwem internetu miały szczególne znaczenie w przypadku mieszkańców mniejszych miejscowości, gdzie trudno znaleźć znajomych o podobnych zainteresowaniach lub określonej orientacji seksualnej, co miało znaczenie w przypadku poszukiwania „bratniej duszy”, bądź partnera wśród osób nieheteronormatywnych.

**Reasumując - na podstawie rozmów z respondentami można wysnuć tezę, iż w grupie młodych ludzi wirtualne kontakty społeczne są równie ważne, a w czasach nawet ważniejsze niż te bezpośrednie, w świecie offline.**

Niejednokrotnie znajomość internetowa stanowiła centralny punkt odniesienia w kontaktach społecznych. Cyberprzestrzeń stwarza także możliwość nawiązywania

i utrzymywania bliskich relacji na odległość, w tym także relacji o charakterze romantycznym, intymnym, a nawet seksualnym. Niejednokrotnie stanowi również wentyl bezpieczeństwa, a nawet remedium na społeczno-psychologiczne problemy młodych ludzi, którzy nie są w stanie, z różnych powodów, znaleźć bliskich relacji koleżeńskich, przyjacielskich czy miłosnych w otaczającym ich świecie offline.

## Serwisy internetowe i aplikacje, z których korzystają młodzi ludzie

Respondenci mają różne sposoby na zawieranie i kontynuowanie znajomości w świecie wirtualnym. Jednym z nich jest korzystanie z opcji „ruletki”, która polega na losowym i przypadkowym przyporządkowaniu osoby do rozmowy, z którą nawiązuje się kontakt, zazwyczaj krótkotrwały. Portale, które oferują taką opcję to: GG (dawniej Gadu-Gadu), 6obcy.pl, Omegle. Kolejnym sposobem jest poznawanie ludzi w grupach społecznościowych skupionych wokół konkretnego tematu. Co jakiś czas w takich grupach jest udostępniany post, pod którym można dodawać komentarze z krótkim opisem swojej osoby, tzw. „nitka matrymonialna”. Wynika to z założenia, że często kontakty te mogą prowadzić do poszukiwania i nawiązywania kontaktów o charakterze seksualnym.

Media społecznościowe służą nie tylko poznawaniu nowych ludzi, ale również do utrzymywania bieżącego kontaktu z osobami z najbliższego otoczenia, co zostało znacząco wzmocnione w okresie pandemii.

Aplikacje/portale online do utrzymania kontaktów społecznych, z których badani korzystali to: **Messenger, Instagram, Facebook, Snapchat, TikTok, Twitter, GG, 6obcy.pl, Discord, Twitch, WhatsApp, Fellow, Skype, Ask.fm, Grindr, Datezone.**



Według deklaracji badanych, potencjalnie wszystkie portale/aplikacje, w których istnieje możliwość wysyłania zdjęć, mogą służyć do rozpowszechniania materiałów, w tym zdjęć o charakterze intymnym. Z kolei w przypadku aplikacji, które nie dają takiej możliwości, np. Tinder, można „obejść” brak tej funkcji pozostawiając link lub kontakt do innych mediów społecznościowych, gdzie możliwe jest rozpowszechnianie tego typu materiałów.

**Najczęściej wskazywaną aplikacją, na której można otrzymać najwięcej materiałów z treściami o charakterze intymnym**

**był Snapchat.** Była ona oceniana jako najbezpieczniejsza, gdzie wysłane zdjęcia znikają i widać, jeśli ktoś zrobił screenshota

(zapis zawartości ekranu, zrzut ekranu). Warto zwrócić uwagę, że tylko niektórzy z badanych mieli świadomość istnienia możliwości zrobienia screenshota bez wiedzy drugiego użytkownika. Jeszcze mniej osób podawało zagrożenie wycieku zdjęć poprzez „zwykajne” zrobienie zdjęcia ekranu telefonu. W wypowiedziach respondentów pojawiały się również Instagram oraz Messenger jako aplikacje, które podobnie jak Snapchat, udostępniają możliwość rozpowszechniania nagich zdjęć w trybie znikających wiadomości po włączeniu trybu „tajne konwersacje”. Wśród komunikatorów, na których można otrzymywać treści o charakterze intymnym często i w dużej ilości wymieniano GG.

## Treści o charakterze intymnym – klasyfikacja

Na podstawie wywiadów z badanymi osobami, treści o charakterze „self-generated sexual content” na bazie języka młodzieżowego, zostały poddane następującej klasyfikacji:

**Nudesy** – prywatne zdjęcia, które przedstawiają nagie ciało, bądź jego fragmenty albo wizerunek osoby tylko w bieliźnie. Na zdjęciach mogą być także utrwalone pozy erotyczne, a nawet seksualne, ukazujące czynności seksualne lub dotykane intymnych części ciała. Zdjęcia te były zrobione telefonem, były to selfie wykonane amatorsko, „na własny użytek”.

**Softy** – zdjęcia rozumiane bardziej artystycznie (nastawione na erotykę, ale w estetycznym wydaniu), częściowo przysłonięte ciało lub jego fragmenty sfotografowane w starannie dobranych pozach.

**Dickpicki** – zdjęcie męskich genitaliów, w tym także w wzwodzie.

## Zdjęcia intymne – „niechciane” czy „akceptowalne”?

Jednym z głównych celów badania było odpowiedzenie na pytanie: „Jaka jest opinia badanych osób na temat przesyłania materiałów o charakterze intymnym?”. Odpowiedź okazała się złożona. W wywiadach pojawiło się rozróżnienie treści „self-generated sexual content” na nieproszone, z którymi druga osoba się narzuca oraz z drugiej strony takie, które są akceptowalne, a nawet pożądane.

**Zdjęcia intymne niechciane** zazwyczaj były definiowane jako materiały otrzymywane od osób obcych, zwłaszcza na portalach, które są nastawione na losowy dobór rozmówcy, ogólnie tzw. czat ruletki (portale, na których uczestnicy rozmów dobierani są losowo). Dodatkową charakterystyczną cechą tego typu portali jest element zaskoczenia (dotyczący zarówno doboru rozmówcy, jak i przesyłanych sobie treści), a także krótki, epizodyczny czas konwersacji.

Jako **akceptowalne materiały intymne** większość badanych wskazała te wysyłane/otrzymywane w ramach związku. Są one odbierane przychylnie, zarówno wśród badanych nastolatków, jak i badanych młodych dorosłych do 24 lat. Większość badanych stwierdziło, że najważniejszą kwestią jest tutaj wcześniejsza umowa, obopólna chęć i zgoda na przesyłanie sobie tego typu treści. Niektórzy badani wskazali również, że chciane materiały o charakterze intymnym mogą być przesyłane między osobami obcymi, jednak za ich obopólną zgodą.

Badani w wieku 18-24 lat podali wiele aspektów zjawiska przesyłania sobie materiałów „self-generated sexual content”, które w poniższej tabeli zostały podzielone na te, oceniane przez nich pozytywnie oraz negatywnie. Warto zaznaczyć, że w opinii badanych przeważają negatywne opinie (względem pozytywnych) na temat przesyłania treści o charakterze intymnym.



## Pozytywne w opinii badanych

**Możliwość otrzymania komplementów** od partnera budzących przyjemne uczucia i poprawiających nastrój.

**Sposób na podbudowanie opinii na swój temat**, podwyższenie samooceny – otrzymanie pozytywnego komentarza jako forma docenienia własnego ciała.

**Możliwość poznania opinii drugiej osoby** na temat swojego ciała.

Wysyłanie materiałów jako **budowanie intymnej relacji i bliskości**.

**Radość z uzyskania odpowiedniego poziomu zaufania** w relacji i zacieśniania jej poprzez dzielenie się intymnymi aspektami życia, dając poczucie wyjątkowości.

**Zmniejszenie tęsknoty za partnerem**, sprzyja budowaniu poczucia bliskości w przypadku związków na odległość.

**Sposób na ośmieszenie.**

## Negatywne w opinii badanych



**Możliwość wywołania negatywnych uczuć i emocji** - obrzydzenie, zażenowanie z powodu otrzymania niechcianego materiału lub zdjęcia o charakterze intymnym.

**Obawa przed wykorzystaniem zdjęć** w nieakceptowalny sposób, niezgodny z wolą autora materiału, np. cyberprzemoc.

**Poczucie strachu, że zdjęcia mogą wyciec** lub zostać wykorzystane do szantażu (np. w przypadku zemsty byłego partnera, tzw.: „revenge porn”).

W wyniku szoku, braku przygotowania na odbiór tego typu materiałów, szczególnie w wieku nastoletnim, **możliwość wywołania kłopotów z własną seksualnością**, które w skrajnych przypadkach, mogą odbić się na psychice w późniejszym życiu.

Wyciek zdjęć do sieci **może zniszczyć życie osobie, która jest na zdjęciach** – stygmatyzacja, utrata znajomych, wydalenie ze szkoły, zniszczenie kariery zawodowej, itd. W skrajnych przypadkach może doprowadzić do samobójstwa, np. wywołanego poczuciem wstydu, upokorzenia, odrzucenia, wykluczenia.

**Strach, wyrzuty sumienia, złe samopoczucie** u osoby, która wysłała zdjęcie, szczególnie pod presją.

Obcowanie z takimi treściami **może prowadzić do destruktywnych zachowań** – odczuwanie silnej potrzeby bycia komplementowanym, podnoszenie samooceny poprzez rozsyłanie materiałów i zdjęć o charakterze intymnym.

**Rozsyłanie tego typu materiałów do obcych osób** (niechciane „nudes” lub „fame”) może być odbierane jako brak szacunku do swojego ciała.

Niekomfortowe **poczucie traktowania przez drugą osobę w przedmiotowy sposób**, wyłącznie jako obiekt seksualny.

**Możliwość uzależnienia się od tego typu treści**, co może mieć szczególnie negatywne skutki w przypadku osób młodych. Niebezpieczeństwo nadmiernej zainteresowania seksem lub w skrajnych przypadkach uzależnienie od seksu, szczególnie w przypadku wczesnego wieku podjęcia tego typu aktywności.

**Niebezpieczeństwo przekroczenia własnych standardów zachowań** społecznych i zachwiania poczucia bezpieczeństwa.

**Wywoływanie presji przestania nagich zdjęć i innych materiałów** o charakterze intymnym. Możliwość stania się ofiarą oszustwa, wykorzystania wizerunku w celach przestępczych.

**Poczucie wykorzystania** w przypadku, gdy jedna z osób prosi o takie materiały, a sama ich nie wysyła.

**Zamknięcie się na kontakty społeczne** - podejmowanie działań o charakterze intymnym w internecie, jako forma zaburzenia psychicznego.



Badani zauważając pozytywne, jednak widzą i zwracają uwagę na większą liczbę negatywnych konsekwencji podejmowania tego typu aktywności.

## „Niechciane” materiały o charakterze intymnym – jak są odbierane i jakie emocje wywołują

Według badanych materiały „self-generated sexual content” ocenione jako niepożądane, zazwyczaj można otrzymać, rozmawiając z obcymi osobami na wcześniej wymienionych komunikatorach oraz platformach społecznościowych. Badani nie wskazywali tego zjawiska jako szokującego, lecz nagminne i wręcz „normalne”, czyli takie, do którego zdążyli się przyzwyczaić. Podczas wywiadów wielokrotnie wybrzmiało, że portale w dużej mierze służą do nawiązywania znajomości w celach seksualnych.

Tego typu zdjęcia były określane przez większość badanych, jako nieestetyczne, nachalne, odpychające albo w innych

przypadkach „nudne, ściągnięte z internetu”. Najczęściej powtarzającą się sytuacją wśród badanych było otrzymanie jako pierwszej wiadomości zdjęcia przedstawiającego nagie fragmenty ciała. Zazwyczaj zdjęcia te przedstawiały męskie genitalia podczas aktywności seksualnej.

Na pytanie o potencjalne motywacje osób wysyłających „niechciane” materiały o tym charakterze, badani wymieniali chęć zwrócenia na siebie uwagi, zaszokowania, zawstydzenia odbiorcy lub przejęcia nad nim kontroli. Wśród motywacji pojawiła się również niska samoocena oraz poszukiwanie osoby do przygodnego seksu.

**Emocje, które głównie towarzyszyły otrzymaniu niechcianych materiałów i zdjęć intymnych to obrzydzenie, zażenowanie oraz poczucie napastowania.**

*„Byłam zniesmaczona, czułam wstręt i obrzydzenie. Byłam również zaskoczona. Uważam, że to jest zbyt intymne, żeby pokazywać to osobom, których się w ogóle nie zna.”*

Dość często wskazywano także, że tego typu niechciane załączniki wywoływały śmiech, ale głównie w sytuacjach, kiedy były one odbierane przez większą grupę ludzi, bądź odbiorcy pokazywali je znajomym „dla śmiechu”:

*„W przypadku nudesów na portalach randkowych na powitanie, wywołują one u mnie śmiech i żenadę.” (parafraza)*

*„Rozbawiło mnie to, ale jednocześnie zniesmaczyło, ponieważ nie byłam tym zainteresowana.”*

*„Sam się nie dzielę, jednak jestem członkiem grup, które otwarcie czerpią rozrywkę z otrzymania niechcianych zdjęć [nudesów].”*

Pojawiały się także uczucia zmieszania i lęku, jakie wywoływały zdjęcia męskich genitaliów otrzymane przez chłopców/młodych mężczyzn. Badani mówili wielokrotnie, że budzi to w nich niepokój i niezrozumienie.

*„Dostałem zdjęcie członka przez Messengera. Pomyślałem, że to pomyłka, bo zwykle takie zdjęcia wysyła się do kobiet. Zablokowałem tę osobę. Bałem się, że ktoś pomyśli, że mam inną orientację.”*

Wśród osób, które były w koleżeńskiej relacji z wysyłającym, po otrzymaniu nieoczekiwanych intymnych materiałów, również pojawiało się uczucie niesmaku i odrzucenia.

*„... kiedyś dostałem też zdjęcie od swojej koleżanki przedstawiające jej sylwetkę od piersi w dół, tona było zasłonięte rącznikami. Koleżanka wiedziała, że jestem gejem, w związku z tym moja reakcja była „wtf”. Zapytałem ją o co chodzi. Wtedy koleżanka powiedziała, że chciała się pochwalić tym, że schudła. Poczułem dyskomfort, nie znałem jej dobrze, nigdy nie postrzegałem jej w kontekście seksualnym i nie planowałem bliższej relacji. Granica koleżeństwa została przekroczona.”*

Wśród badanych pojawiały się odczucia, że zostały potraktowane przedmiotowo i/lub zastanawiały się co takiego zrobiły, że ktoś postanowił wysłać im nagie zdjęcie.

*„... poprosiłam, aby więcej mi tego nie wysyłał. Dostałam w odpowiedzi komunikat, że jestem piękna i że chciałby zobaczyć moje zdjęcia. Następnie zaczął spamować swoimi nudesami. Poczułam się zignorowana i potraktowana bez szacunku.”*

*„... jakby ten rozmówca nie miał szacunku do drugiej osoby ...”*

*„Jak miałem 17 lat poznałem jakąś dziewczynę na 6obcy, dodaliśmy się na Snapchacie. Wysłała mi zdjęcie, na którym było widać jej ciało od szyi w dół w bieliznie. Zdziwiło mnie to, czułem się dziwnie i źle. Nie rozumiałem po co. Zastanawiałem się, czy ona źle zrozumiała moje intencje. Po tym incydencie urwał nam się kontakt.”*

## Potencjalne konsekwencje otrzymanie „niechcianych” materiałów o charakterze seksualnym:

Niepokój wzbudzają częste stwierdzenia badanych, że kontakt z tego typu zdjęciami (głównie męskich genitaliów) może pojawiać już bardzo wcześnie, czyli w wieku 12-14 lat. Do tego typu sytuacji, według badanych, dochodzi głównie na aplikacjach: Gadu-Gadu, Snapchat i Instagram.

*„Dzieciaki otrzymują pierwsze nudesy w bardzo młodym wieku 12 –13 lat i nie rozumieją sytuacji.”*

### W takim wieku, zdaniem badanych, reakcja dziecka na kontakt z tego typu materiałami może być dwojaka:

1. Powodować wielką odrazę i niechęć, bądź zamrożenie seksualności, co może mieć negatywne skutki w ich dalszym życiu:

*„Jak otrzymywałem takie zdjęcia to czułem się napastowany...”*

*„Kiedy pierwszy raz, jak miałam kilkanaście lat, dostałam zdjęcie klatki piersiowej swojego kolegi, to byłam również przestraszona. Bałam się, że on znając mój adres, wiedząc jak wyglądam, może chcieć zrobić mi krzywdę.”*

*„Raz miałam kontakt przez internet z osobą z Tajlandii, która wysyłała mi dickpicky - miałam 13 lub 14 lat, ta osoba pisała, że jestem piękna i cudowna po czym wysłała niechcianego dickpicka. Moje koleżanki pisały z tym samym człowiekiem i im też to wysłał. To był szok, zniesmaczenie, poczucie zagrożenia, poczułyśmy się zaatakowane treściami, które nas nie interesowały, nie szukałyśmy tego. Dla mnie to są treści pornograficzne, treści dla dorosłych. To mi bardziej uświadomiło, czego płęć przeciwna może oczekiwać po takich nowych znajomościach [kontakty intymne]. Trochę mi to przewróciło świat i światopogląd, byłam wtedy naiwna i szukałam tylko przyjaźni.”*

2. W innych przypadkach może to budzić nadmierowe zainteresowanie ze strony małoletnich tematyką związaną z seksem, a w skrajnych przypadkach prowadzić do uzależnień. Zatem tego typu zdarzenie mogłoby stanowić potencjalne zagrożenie dla młodych internautów.

*„Przez długi czas nie czułam zagrożenia związanego z otrzymywaniem nagich zdjęć w sieci, nie wiedziałam, że powinnam się bać takiej osoby. Po pewnym czasie nawet polubiłam takie sytuacje. Uważam, że tego typu wiadomości, które dostawałam we wczesnym wieku (11-13 lat) miały wpływ na wczesną inicjację seksualną.”*



*„Za szybko zaczęłam wysyłać te rzeczy i tak za szybko zaczęłam się interesować trochę innymi sprawami niż to, co powinnam robić w wieku 12 lat... myślę, że tak troszeczkę zabrano mi dzieciństwo przez to... ”*

Osoby, które otrzymały niechciane materiały i zdjęcia intymne oraz odczuwały nieprzyjemne uczucia z tym związane, w mocno niepochlebny sposób wypowiadały się na temat ludzi rozpowszechniających tego typu materiały w sieci do przypadkowych, nieznanych adresatów. W wypowiedziach przewijały się określenia budzące odrazę i niechęć wobec praktykujących takie zachowania, ale także wskazywano na desperację z ich strony, próby zwrócenia na siebie uwagi oraz podkreślano poczucie anonimowości w sieci, które prawdopodobnie przekłada się na powszechność tego typu zjawiska.

*„Osoba, która ma niskie poczucie własnej wartości. Albo w drugą stronę - chce być podziwiana. Tak jak mają niektóre dziewczyny, które uważają, że są grube, chociaż wcale nie są i wysyłają rozneglizowane zdjęcia”*,

*„... desperat, chce się pochwalić swoim ciałem, wybitnie potrzebuje uwagi i nie wie już za co ją łapać”*,

*„... polscy chłopcy, obcy, czujący się anonimowo na portalach i komunikatorach, zagadujący młode dziewczyny zagraniczni mężczyźni ...”*,

*„Ktoś kto nie umie nawiązywać normalnych relacji na żywo”*,

*„Są zakompleksieni, może chcą się podbudować”*,

*„Obleśni ludzie, którzy zachowują się strasznie wulgarnie, obscenicznie, w taki sposób, że ja osobiście uważam to za obrzydliwe. Ale nie są to ludzie, którzy są niefajni z wyglądu - przeciwnie - najczęściej są to ludzie normalni, których mija się na ulicy i nie wie się, że mają dziwne sekrety. W dodatku sam internet daje poczucie przyzwolenia na wysyłanie tego typu treści, ponieważ ludzie czują się bezkarni”*.

Zdarzały się także sytuacje, kiedy tego typu wiadomości otrzymywały przypadkowe osoby bez intencji nadawcy. W takich sytuacjach większą obawę w związku z takim zdarzeniem, mieli nadawcy (strach przed upublicznieniem ich wizerunku z powodu przypadkowej pomyłki), niż odbiorcy (ktoś się pomylił, rozumiem, nie oceniam):

*„Raz dostałam nudesa, który prawdopodobnie został wysłany przez pomyłkę. Mężczyzna, który to zrobił przeprosił mnie i kilkakrotnie upewniał się, czy nie wyślę tego zdjęcia nikomu innemu”.*

*„... nie chcę widzieć takich zdjęć osób które znam, po tym nie mogę im spojrzeć w oczy”.*

## **Niechciane materiały intymne przestają szokować – dlaczego?**

Pomimo wielowątkowych wypowiedzi dotyczących różnych uczuć i emocji jakie budzą w młodych osobach niechciane zdjęcia i materiały o charakterze intymnym, w wywiadach pojawiły się też twierdzenia, że młodzi ludzie uodpornili się i zobojętnieli na tego typu zdarzenia. Osoby badane twierdziły, że takie zobojętnienie starszych nastolatków i młodych dorosłych może wynikać z przebodźcowania kontaktem z materiałami o charakterze seksualnym na masową skalę. Pojawiły się też głosy, że może to być mechanizm obronny mający na celu neutralizację odczuwanych nieprzyjemnych uczuć i emocji, jakie w nich budzą te zdarzenia. Badani mówili otwarcie, że już przyzwyczaili się do tego.

*„... też zastanawiamy się dlaczego ludzie to robią, jesteśmy tym rozśmieszeni i jednocześnie oburzeni...”*,

*„... teraz nagości jest tak dużo w internecie, że nie robi to już wrażenia, występuje zjawisko zobojętnienia, ale wcześniej, za pierwszym razem wywoływało silne emocje. Pornografia jest tak powszechna w internecie, że .... znieczulica jest duża, nagość jest powszechna – nie wywołuje to skrajnych emocji, traumatycznych”.*



## Wskazówki dla opiekunów

**Szczególnie w przypadku młodszych dzieci bardzo ważne jest odpowiednie**

**skonfigurowanie urządzenia, z którego korzysta dziecko.** Urządzenie powinno posiadać możliwość konfiguracji lub zainstalowania aplikacji do kontroli rodzicielskiej. Uniemożliwiają one np. korzystanie z nieodpowiednich serwisów społecznościowych. Warto zaznaczyć, że każdy serwis czy usługa internetowa umożliwiająca kontakt z osobami nieznanymi są nieodpowiednie dla młodszych dzieci. Osoby korzystające z serwisów powinny stosować się do ich regulaminów.



**Decyzja o założeniu profilu w serwisach społecznościowych powinna być przedyskutowana przez opiekuna i dziecko.**

Warto wspólnie przejrzeć regulamin oraz oferowane przez platformę ustawienia prywatności, aby jak najbardziej ograniczyć widoczność profilu przez osoby postronne. Młody użytkownik powinien poznawać zasady prywatności i udostępniania swoich danych na portalach.

Warto pamiętać o doborze aplikacji do wieku użytkownika. **Większość serwisów społecznościowych jest przeznaczona dla osób powyżej 13. roku życia** co oznacza, że materiały dostępne na platformie mogą nie być dostosowane dla młodszych użytkowników. Więcej informacji na ten temat znajduje się raporcie pt.: „Aplikacje mobilne – czy nasze dzieci są bezpieczne”<sup>9</sup>.

**Konieczne jest ustalanie zasad kontroli treści publikowanych przez dziecko i otrzymywanych przez nieznanymi, pamiętając o tym, że dziecko ma prawo do prywatności.** Praktyka pokazuje, że im młodsze dziecko tym kontrola powinna być pełniejsza, im starsze dziecko tym bardziej ochrona powinna opierać się na uświadamianiu zagrożeń i automatycznych narzędziach filtrujących.

Bezwzględnie w przypadku dzieci w każdym wieku należy przedyskutować potencjalne zagrożenia, które mogą wystąpić podczas korzystania z danej platformy czy usługi. Uzgodnienie sposobów reagowania uwzględniające w zależności od nadużycia – poinformowanie opiekuna, przekazanie zgłoszenia do moderacji serwisu, zablokowanie stwarzającego zagrożenie użytkownika, ponowna konfiguracja ustawień prywatności.

9 Raport Aplikacje mobilne – czy nasze dzieci są bezpieczne? (PDF, 684 KB) – <https://dyzurnet.pl/uploads/2022/01/Aplikacje-mobilne-czy-nasze-dzieci-sa-bezpieczne.pdf>

## Materiały intymne w związku – rola, motywacje

Prawie wszyscy badani twierdzili, że materiały o charakterze intymnym są całkowicie akceptowane, a nawet pożądane, w romantycznym związku, pod warunkiem, że jest na nie obopólna zgoda. Pełnią one rolę „zaczepekki” i przypomnienia oraz rolę podtrzymania seksualnego charakteru relacji, gdy para z jakichś powodów nie może się widywać „face to face”, na przykład przy chwilowym rozdzieleniu (komunikat: „jestem z Tobą, pamiętaj o mnie”) lub przy związku „na odległość”. Pozwala to na stworzenie poczucia bliskości intymnej pomiędzy partnerami. Stanowi to także element gry wstępnej pomiędzy partnerami, wyraz łączącej ich więzi, zbiór ustalonych zachowań, na które się umówili i obopólnie je akceptują. Respondenci wskazywali, że wielokrotnie przed przestaniem intymnych zdjęć omawiali z partnerami chęć podzielenia się takimi materiałami.

Oprócz dystrybucji zdjęć i filmów o charakterze intymnym, szczególnie w przypadku związków na odległość, respondenci wspominali także o spotkaniach na żywo przed kamerą, kiedy to wzajemnie pokazywali sobie nagie ciało lub odgrywali zbliżenie intymne.

Rozmówcy będący w związku byli absolutnie przekonani, że forma wymiany materiałów intymnych między nimi jest bezpieczna ze względu na zaufanie oparte na łączącym ich uczuciu, niezachwiane poczucie bliskości i wzajemne oddanie.

*„Partnerzy w związku są bardziej szczęśliwi jeśli dostaną coś takiego. Buduje się zaufanie w relacji. Można też podbudować swoje ego”.*

Tylko sporadycznie pojawiały się głosy, że nawet w związku opartym na poczuciu zaufania, przesyłanie nagich zdjęć może nie być bezpieczne.

*„Mam przeświadczenie, że nawet jak jest się w związku z osobą, której się ufa, to i tak nie wiem co się może zdarzyć, jak te nasze relacje się skończą”.*

Posiadanie tego typu materiałów stanowiło wyznacznik siły ich wzajemnego uczucia. Zazwyczaj wymiana miała charakter obopólny, podczas kiedy jedna osoba wysłała swoje zdjęcie, druga czuła się zachęcona do skomplementowania wizerunku partnera, jak również w odpowiedzi odesłania swojego zdjęcia, jednocześnie także oczekując komplementu zwrotnego. Stanowiło to swoisty rodzaj wzajemnej wymiany intymnych zdjęć, jako niewerbalnej formy potwierdzenia uczucia i bliskości. Dla większości respondentów tego typu zachowania w związku były traktowane jako „normalne”, w ich mniemaniu zjawisko było uważane za powszechne i tłumaczone w następujący sposób:

*„Kiedyś szybko się zachodziło w ciążę, a teraz robi się nudesy”.*

Motywacją do wysłania chcianych materiałów o charakterze intymnym była często także chęć poprawienia humoru drugiej osobie oraz chęć usłyszenia komplementu od ukochanej osoby. W takiej sytuacji osoba wysyłająca zdjęcia miała pewność, że otrzyma pozytywną opinię. Z tego powodu badani mówili, że wysyłanie nagich zdjęć pozwala na budowanie im pewności siebie i bardziej przychylne spojrzenie na swoje ciało.

*„... wysyłając nudesę chcę drugiej osobie poprawić dzień. To zdjęcie ma mówić: docenij moje ciało. Mam problem z akceptacją swojego ciała, więc jak słyszę - o jak ślicznie wyglądasz lub masz piękne cycki, czy coś takiego, to mi się automatycznie robi lepiej, bo ktoś uważa, że moje ciało jest piękne. Mam powód do docenienia samego siebie”.*

Z wysyłaniem i otrzymywaniem chcianych materiałów o charakterze intymnym, badani łączyli uczucia ekscytacji i podniecenia, które ich zdaniem, stanowić mogą motywację tego typu zachowań. Wywiady zostały przeprowadzone z osobami w wieku pomiędzy 18. a 24. rokiem życia, co zazwyczaj wiązało się z mieszkaniem z rodzicami lub dzieleniem ze współlokatorami wynajmowanego mieszkania. Wysyłając lub otrzymując tego typu materiały, osoby badane odczuwały wzrost adrenaliny, zarówno z powodu myśli o partnerze, jak i w związku z obawą, że ktoś mógłby ich „przytapać na gorącym uczynku”.

Kolejną sprawą, która wzmacniała emocje towarzyszące temu zjawisku była świadomość, że na ogół w społeczeństwie temat seksualności jest uznawany jako tabu, „zakazany owoc”, zwłaszcza wśród młodszych, co potęgowało w nich chęć przekraczania kulturowych i społecznych granic, podkreślając łączącą ich bliskość i zaufanie. Ekscytację wywoływało także to, że można zobaczyć coś, co nie jest widoczne dla innych. Wśród badanych pojawiała się również ciekawość związana z oczekiwaniem, jaka będzie reakcja osoby, której zdjęcie wysłali i jak na nie odpowie.

## **Wskazówki dla opiekunów**

Szacunek do własnego ciała oraz umiejętność asertywnego odmawiania są kluczowe w budowaniu pewności siebie oraz poczucia własnej wartości. Naucz dziecko umiejętności dokonywania dobrych wyborów przez diagnozowanie motywów działania (swoich i innych) oraz widzenia krótko- i długofalowych skutków. Nawet w potencjalnie bezpiecznej relacji dzielenie się materiałami intymnymi może być niebezpieczne. Pamiętaj, że najlepiej działają przykłady, dlatego rozmawiajcie o różnych sytuacjach, których doświadczają rówieśnicy. Starajcie się wspólnie znaleźć alternatywne rozwiązania.



## Motywacje osób, które świadomie wysłały intymne zdjęcia

Niewielka część badanych przyznała się do rozpowszechniania w sieci swoich nagich zdjęć osobom obcym i przypadkowym. Stanowiło to dla nich formę pochwalenia się swoim ciałem oczekując w zamian akceptacji, zachwytu i komplementów. Niektórzy wspominali też, że jest to forma rekompensaty złego samopoczucia czy odskoczni od swoich problemów w życiu. Tego typu podejście charakteryzuje osoby, które traktują rozpowszechnianie zdjęć i materiałów o charakterze intymnym jako rzecz normalną, która nie powinna być tematem tabu:

*„Uważam, że można wymieniać się nudesami również z nieznajomymi. Jestem świadoma zagrożeń, jednak nie przejmuję się nimi. Wysyłanie nudesów jest okej, gdy potrzebuję zaspokożenia w sferze seksualnej lub dowartościowania”.*

Osoby wysyłające tego typu materiały do obcych osób jako „mailing fame” (wiadomości o charakterze intymnym wysyłane do wielu adresatów, zazwyczaj w celu zwrócenia na siebie uwagi), traktowały takie zachowania jako coś naturalnego, uważały, że wszyscy powinni mieć taką opinię, jak oni. Osoby te określały siebie jako „luźne”, „otwarte”, „nie mające z tym problemu”, itd. Padały także określenia o charakterze pejoratywnym jak „rozwiązłe” czy „zbozione”. Miały wcześniejsze doświadczenia z wyciekiem intymnych zdjęć, więc ich obecne podejście do rozsyłania nagich zdjęć było takie: „nawet jak wyciekną, to nic się nie stanie”. Poprzez wysyłkę intymnych zdjęć, w tym także do obcych osób, często chciały poprawić sobie samopoczucie, oczekiwały komplementów. Osoby te częściej niż inne borykały się z różnymi problemami natury psychologicznej.

*„... ja też jestem osobą, która ma problemy z psychiką tak do teraz, bo mam zaburzenie osobowości typu borderline i też od wielu lat mam depresję i tak dalej...”*

*„... sytuacja bardzo mocno odbiła się na mnie pod kątem psychicznym...”*

## Czy istnieje presja na wysyłanie materiałów o charakterze seksualnym?

Większość badanych twierdząco odpowiadało na pytanie, czy w ich środowisku istnieje presja na wysyłanie nagich fotografii. Według rozmówców taka sytuacja ma miejsce najczęściej w toksycznych heteroseksualnych związkach, w których zazwyczaj mężczyzna naciska na to, aby otrzymać takie zdjęcia od swojej partnerki.

*„To się dzieje w związku: długo się nie widzieliśmy, więc daj mi taką namiastkę”*

*„Odczuwałam presję ze strony ówczesnego chłopaka. Relacja trwała około dwóch tygodni. Chłopak mnie namawiał, upraszał. Mówił, że jest to dla niego ważne. Stosował szantaż emocjonalny”.*

Badani mówili też o presji rówieśniczej. Polega ona bardziej na wewnętrznym poczuciu - skoro wszyscy to robią, to ja również powinienem/powinnam. Większość rozmówców uważa, że najczęściej przytrafia się to bardzo młodym osobom – w wieku 14-15 lat.

*„Na dziewczyny, które mają kompleksy. One odczuwają presję, bo nie chcą być gorsze”,*

*„Jest to taka sama presja, jak na palenie papierosów. Całe życie jest pod presją - zdaj maturę, pójdź na studia...”,*

*„>Wszyscy to robią,  
my też powinniśmy<  
słyszane u znajomych”.*

*„Według mnie istnieje presja społeczna. Jeśli dużo osób wysyła, to ktoś nie chce być gorszy z powodu niewysyłania”,*

## **Wskazówki dla opiekunów**

Mimo, że świat młodzieży jest inny niż świat, w którym dorastałeś. Jednak zawsze istniała presja rówieśnicza, która popycha młodych do podejmowania zachowań ryzykownych, nawet jeśli mają świadomość konsekwencji, czują się nieodpowiednio lub jest to sprzeczne z ich wartościami. Warto rozmawiać o presji rówieśników, presji grupy, oczekiwaniach osoby bliskiej i w jaki sposób można asertywnie odmawiać w sytuacjach, które łamią wasze rodzinne ustalone standardy. Zwracaj uwagę na różnice pomiędzy toksyczną relacją, a relacją opartą na zaufaniu, bliskości i wspieraniu drugiej osoby.

Rozmówcy wspominali także o presji w internecie ze strony nieznajomych osób, a także o wewnętrznym poczuciu przymusu odwzięczenia się po tym, gdy dostali od kogoś innego nagie zdjęcie. Pojawiły się też głosy, że owszem, istnieje presja, ale jest to presja na to, żeby nie wysyłać takich zdjęć nikomu.



Wśród badanych tylko kobiety przyznawały się do wysłania swojego nagiego zdjęcia pod presją. Każdej z tych sytuacji towarzyszył bardzo podobny schemat – były namawiane przez swoich ówczesnych partnerów. Miały poczucie, że odmowa wywoła niezadowolenie partnera i kłótnię. Mimo iż nie czuły się z tym dobrze i wiedziały, że robią to wbrew sobie, ulegały namowom. Wynikało to przede wszystkim z obawy przed porzuceniem przez partnera. Czasami towarzyszyło im także poczucie winy z powodu tego, że nie potrafią odczuwać przyjemności podczas robienia oraz wysyłania nagich zdjęć. Z perspektywy czasu wszystkie rozmówczynie mówią, że czuły się szantażowane i tkwiły w toksycznych, niszczących je relacjach. Wierzą, że dzisiaj po tych doświadczeniach postąpiłyby inaczej i szybciej zakończyłyby niezdrowe związki.

Badani wskazali, że wysyłanie materiałów o charakterze intymnym, w szczególności dla dziewczyn, często łączy się z poczuciem obowiązku. Jako czynnik sprzyjający presji, zarówno w związku, jak i rówieśniczej, wymieniony został brak odpowiedniej edukacji seksualnej w szkołach.

*„Nie potrzebowałam wsparcia, ale raczej edukacji. Wtedy byłam przestraszona, a teraz nie zwracam na to uwagi, pablokowałam wszystko co się da”.*

*Badani wskazywali również na konieczność przeprowadzania kampanii społecznych uświadamiających problem szerszej opinii publicznej.*

*„Ja w ogóle strasznie chciałabym przygotować taką kampanię, to jest coś, co jest dla mnie wow, niesamowite i ja strasznie popieram ludzi, którzy to robią”.*

## **Osoby, które mimo presji zdjęcia nie wysłały**

Najczęstszym powodem osób, które mimo presji w związku nie zdecydowały się na przesłanie swojego nagiego zdjęcia, była umiejętność postawienia swoich potrzeb ponad cudzymi. Kolejnym powodem jest strach przed tym, co stanie się z fotografiami w sytuacji hipotetycznego rozstania. Bardzo często w badaniu pojawiały się też głosy, że koniec związku jest momentem, w którym nagie zdjęcia partnerów mogą wyciec w wyniku zemsty jednej ze stron.

*„Byłam w związku na odległość. Nie chciałam ani robić takich zdjęć, ani nie chciałam, aby ktoś dostawał takie zdjęcia. Jestem obecnie przekonana, że gdybym wtedy się ugięła i wysłała takie zdjęcie, to zostałoby ono upublicznione. Nie czułam się dobrze ani robiąc takie zdjęcie, ani nie chciałam myśleć o tym, że ktoś to ogląda”.*



Z rozmów wynikało, że nagminnym zjawiskiem są prośby od poznanych przez internet osób o przesłanie nagich fotografii. Zdarzało się to zarówno podczas pierwszej rozmowy z daną osobą, jak i w internetowych relacjach z dłuższym stażem. Rozmówcy bardzo często mówili przy tej okazji o bezpieczeństwie w sieci – bali się utraty kontroli nad tym, co stanie się później z taką fotografią. Ponadto, nie chcieli wysyłać intymnych zdjęć całkowicie obcej osobie, której nigdy nie widzieli - nagość była dla nich sferą, którą chcą się dzielić tylko z wybranymi. Większość rozmówców chciała najpierw poznać drugą osobę, byli rozczarowani, gdy ktoś próbował zacząć znajomość od prośby o nagie zdjęcia.

*„Jest to sprawa dla mnie osobista, bardzo prywatna. Bałabym się, że moje zdjęcia mogłyby wpaść w niepowołane ręce”,*

*„Nie chciałem zaczynać relacji od nudesów. Czułem, że tej osobie zależy właśnie głównie na tym”.*

## Wsparcie

Osoby badane, które doświadczyły pierwszego kontaktu z niechcianymi materiałami o charakterze intymnym w późnym wieku nastoletnim (15-18 lat) twierdziły, że stało się to w momencie, kiedy były już uświadomione w sferze seksualności i wiedziały, że takie rzeczy zdarzają się w sieci, bo np. dowiedziały się o tym wcześniej od znajomych.

O potrzebie wsparcia mówili głównie ci, którzy mieli do czynienia z trudnymi zdarzeniami, takimi jak kontakt z materiałami intymnymi w młodym wieku (12-14 lat), kiedy nie byli na to gotowi. Pojawiały się także głosy, że takie osoby mogą obwiniać samych siebie o sytuację, w której uczestniczą, a także w jej następstwie, obawiać się negatywnej opinii, zarówno rówieśników jak i osób dorosłych, na swój temat.



Potrzebę wsparcia sygnalizowały też osoby, które doświadczyły „wycieku” własnych materiałów o charakterze intymnym. **Wspominały one o swoich bardzo trudnych doświadczeniach związanych z ostracyzmem społecznym, brakiem zrozumienia, empatii i wsparcia.** Badani wielokrotnie twierdzili, że w przypadku „wycieku” takich materiałów, otoczenie społeczne

(rówieśnicze) wykazuje duży brak zrozumienia dla osoby poszkodowanej. Co więcej, pojawiały się częste głosy, że w takich sytuacjach rówieśnicy się z niej śmieją i mają na jej temat bardzo negatywną opinię. Winą za zaistniałą sytuację obarczana jest osoba poszkodowana, podczas gdy sprawca wycieku nie podlega takiemu ostracyzmowi społecznemu, niejednokrotnie będąc prowodyrem jej gnębienia, uważanym wręcz za „pozytywnego bohatera”, który wykazał się prospołeczną postawą.

Respondenci wielokrotnie mówili o potrzebie wsparcia w trudnych sytuacjach, których doświadczali. Często osobami, które dowiadują się o sytuacji i reagują jako pierwsze są rówieśnicy. Dlatego tak ważne jest, aby ich reakcja była adekwatna, tj. nieoceniająca i niewyśmiewająca. Warto pamiętać, że każdy z nas popełnia błędy, pochopnie podejmuje decyzje czy może być poszkodowanym w wyniku cyberprzestępstwa.

Jako najlepsze źródło wsparcia przy tego typu zdarzeniach, w pierwszej mierze badani wymieniali rówieśników, osoby takie jak oni, mające podobne doświadczenia, przeżycia. Mogą to być ich przyjaciele, bliscy, znajomi, starsze rodzeństwo.

Większość rozmówców (zarówno tych, którzy doświadczali tego typu dramatycznych sytuacji, jak również tych, którzy podobną sytuację jedynie sobie wyobrazili lub byli jej świadkami) była zdania, że **nie zwróciliby się o pomoc do rodziców czy innych dorosłych członków rodziny, ponieważ baliby się, że zostaną skarceni, oskarżeni o nieposłuszeństwo, itp.** albo po prostu zwyczajnie nie wierzyli, że mogliby od nich otrzymać pomoc i wsparcie.

*„Na pewno nie rodzice, różnica pokoleń. Przyjaciele oferują osobie poszkodowanej prawdziwą więź i poczucie tego, że to nie jest jej wina, że nie jest głupia i ma poczucie, że jest bezpieczna. Wsparcie starszego rodzeństwa też. Sama nie szukałabym pomocy u dorosłych osób”.*

W kilku wypowiedziach pojawił się również opis nieprzyjemnych konsekwencji, wynikających z powiedzenia o takim zdarzeniu rodzicom. Doświadczenia takie często łączą się z niezrozumieniem problemu przez rodziców/opiekunów. Prowadzi to do negatywnych emocji, oskarżania dzieci i reprimendy. Wiele badanych osób mówiło też o tym, że nie otrzymały od rodziców właściwych wskazówek, nie zostały uprzedzone, jakie zagrożenia mogą czekać na młode osoby

w internecie. Z wywiadów jasno wynika brak świadomości rodziców/opiekunów na temat zagrożeń, które mogą spotkać ich dzieci w internecie.

*„Dorośli mówili, żeby nie wchodzić do samochodu z obcymi osobami, żeby nie ufać obcym na ulicy, ale nic o tym, co może spotkać mnie w sieci...”.*



## Wskazówki dla opiekunów

- **Nie oceniaj** swojego dziecka, pamiętaj, że każdy może popełnić błąd
- Zawsze **zadbaj, by czuło ono w tobie oparcie**. Bądź dorosłym, któremu dziecko może zaufać i powiedzieć nawet to, czego wstydzi się najbardziej
- **Nie karć dziecka** za to, że zostało zmanipulowane przez innych
- Rozmawiaj i tłumacz, ale **bądź wyrozumiały**
- **Wspieraj** i pokazuj, że jesteś po jego stronie bez względu na wszystko
- **Od twojej reakcji w trudnych chwilach zależy**, czy następnym razem dziecko zwróci się do ciebie po pomoc
- **Aktualizuj swoją wiedzę** na temat zagrożeń online i naucz dziecko jak się przed nimi chronić

Według większości badanych również szkoła nie daje odpowiedniego wsparcia osobom borykającym się z rozterkami i niepokojem związanymi z niechcianym kontaktem z materiałami o charakterze seksualnym. Z drugiej strony były też opinie, że szkoła powinna troszczyć się i pomagać w rozwiązywaniu tego typu kłopotów swoich uczniów:

*„Poza tym, w szkole powinna być rozmowa z psychologiem, pedagogiem, zaufanymi nauczycielami”,*

*„Nauczyciel/psycholog powinien przygotować młodych ludzi do tego, że takie rzeczy mogą się zdarzać”.*

W kontekście wsparcia wskazywano także na anonimowe sposoby, jak telefon zaufania czy grupy wsparcia na FB:

*„... jakby była potrzeba pomocy to bym taką znalazła, obecnie na FB jest możliwość dodawania anonimowych postów, więc można opisać swoją niekomfortową sytuację i zawsze znajdzie się ktoś kto doradzi co w takiej sytuacji zrobić”.*



Rozmówcy zgodnie twierdzili, iż moralizowanie, epatowanie winą, stygmatyzowanie jest złym sposobem na traktowanie osób mających problemy wynikające z kontaktu z materiałami o charakterze intymnym. Wskazywali na **potrzebę empatii, zrozumienia, stworzenia poczucia bezpieczeństwa**, ale także zapewnienia, że nie zrobiły nic złego, że to był błąd, który nie im pierwszym się przydarzył.

*„Hipotetyczna sytuacja, w której mając 14 lat, ktoś rozpowszechnia moje nudesy. Nie chciałabym wówczas: 1. czuć się potępiona 2. moralizowania (np. usłyszeć, że jestem łatwa). Chciałabym 1. usłyszeć o bezpieczeństwie w sieci 2. mieć poczucie wsparcia, obecności 3. zapewnienie, że jeżeli ktoś udostępnia takie zdjęcia, to ta osoba ma problem”*

*„Chciałabym, żeby w szkole ktoś zwrócił uwagę na moją sytuację [wyciek nagich zdjęć wśród uczniów w szkole]. Żeby opowiedziano o sytuacji i uprzedzono rówieśników o tym, że nie powinni szykanować tej osoby, która popełniła taki błąd”*

*„... nie piętnować, pokazać, że nie ona pierwsza i że każdy popełnia błędy”*

*„Nie chciałabym być karcona za bardzo, chciałabym wsparcia słownego i emocjonalnego od rodziny”*

## Główne wnioski z badania

1 **Wyciek materiałów „self-generated sexual content” został przez badane osoby uznany za jedną z najtrudniejszych sytuacji**, w jakiej może znaleźć się osoba wysyłająca tego typu zdjęcia lub filmy.

2 Drugą bardzo trudną sytuacją wskazaną przez badanych jest **presja na wysłanie materiałów „self-generated sexual content”**. Zjawisko kontaktu w sieci z materiałami o charakterze intymnym jest masowe, powszechne i dotyka ogromnej liczby internautów, w tym także dzieci (12-14 lat).

3 W przypadku dzieci i nastolatków niegotowych na kontakt z tego typu materiałami może to skutkować **nieprzyjemnymi lub w skrajnych przypadkach, nieodwracalnymi skutkami w sferze psychiki i zachowań osób poszkodowanych** (odrzućenia/zamrożenia sfery seksualnej w przyszłości lub zbyt wczesnego, nagłego rozbudzenia tej sfery, prowadzącego do uzależnienia od seksu oraz innych zaburzeń na tym tle).

4 Osoby badane wielokrotnie wskazywały, że w wyniku tak powszechnego i masowego kontaktu z materiałami o charakterze pornograficznym z czasem **następuje zubożenie, przebudźcowanie tym tematem**.

5 Według badanych **obojętność może być również formą wyparcia** trudnych do przeżywania uczuć związanych z kontaktem z tego typu treściami, w szczególności gdy był on nagły, niespodziewany i niechciany albo nastąpił w bardzo młodym wieku osoby, która go doświadczyła.

6 Badani wskazywali na **dwa rodzaje materiałów o charakterze intymnym**, rozróżniane pod względem chęci ich otrzymania. Pierwszy rodzaj stanowią materiały, których odbiorca nie chce otrzymać. Były one ocenione negatywnie prawie przez wszystkich badanych. Drugi rodzaj stanowią materiały wysyłane za obopólną zgodą (na przykład w związku). Ten rodzaj zdjęć i filmów o charakterze intymnym został przez większość badanych osób oceniony pozytywnie.

7 Większość badanych stwierdziła, że w przypadku trudnych sytuacji, związanych z materiałami „self-generated sexual content”, takich jak wyciek zdjęć lub filmów, presja rówieśnicza, zawiedzenie się na kimś lub otrzymanie treści o charakterze seksualnym, których nie chcieli otrzymać, **nie zwróciliby się o wsparcie do rodziców, ani do szkoły** z powodu strachu, że zostaną ukarani, obwinieni lub niezrozumiani.

8 Badani jednogłośnie twierdzili, że **wsparcie, jakiego oczekiwaliby w takiej sytuacji powinno opierać się na empatii, zrozumieniu ich sytuacji i budowaniu w nich poczucia bezpieczeństwa**. Nie powinno z kolei zawierać w sobie elementów moralizatorskich, stygmatyzujących, oceniających i wypominających błędy. Wsparciu takiemu nie powinna też towarzyszyć atmosfera strachu lub wstydu.

9 W wypowiedziach osób badanych widoczna jest **niepokojąco niska świadomość wiedzy i zasad dotyczących bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni**. Niektóre osoby świadomie ignorowały znane im zasady bezpiecznego korzystania z internetu.

# Profilaktyka

Internet jest dla dzieci i młodzieży naturalną częścią rzeczywistości, z którą mają kontakt od najmłodszych lat. Życie i prywatność online, jak i offline są ważne w takim samym stopniu. Niestety wraz z rozwojem cyfryzacji następuje wzrost zagrożeń związanych z korzystaniem z internetu i nierozważną publikacją prywatnych materiałów.

Internet służy wielu osobom do rozwijania zainteresowań, pasji, utrzymywania i nawiązywania znajomości i relacji. Jednak pomimo wielu pozytywnych aspektów dostępu do sieci, pojawiają się w niej nowe zagrożenia i niebezpieczeństwa. Sprawcy przestępstw lub naruszeń internetowych za pomocą sieci otrzymują nieograniczony dostęp do ofiar i informacji o nich. Dla osób o pedofilskich skłonnościach internet może stanowić źródło materiałów przedstawiających seksualne wykorzystywanie dziecka, daje możliwość kontaktu z potencjalnymi ofiarami.

Przypadki omawiane i opisane w publikacji dowodzą, że tworzenie materiałów intymnych samodzielnie przez małoletnich jest zjawiskiem dynamicznie rozwijającym się na przestrzeni lat, a podejmowanie tego typu zachowań jest ogólnie akceptowane przez młode osoby.

## Wykluczenie cyfrowe rodziców i opiekunów często skutkuje brakiem świadomości aktualnych zagrożeń i aspektów związanych z bezpieczeństwem online.

Często osoby dorosłe nie zdają sobie sprawy z tego, co dzieje się „za zamkniętymi drzwiami dziecięcego pokoju”.



**Jeśli chodzi o profilaktykę zachowań ryzykownych online to kluczowe jest budowanie relacji z dzieckiem opartej na zrozumieniu, szacunku, wzajemnej komunikacji i bliskości.** Jeżeli dziecko wytwarza materiały intymne nie należy go oceniać, oskarżać lub też reagować złością, nigdy nie możemy mieć pewności na ile działało świadomie. Często młode osoby dzielą się takimi materiałami w wyniku manipulacji lub presji rówieśniczej. Podejmowanie działań ryzykownych przez osoby młode jest etapem dorastania, które często pozwala im nabrać życiowego doświadczenia oraz poznania siebie, zasad społecznych, umiejętności radzenia sobie z konsekwencjami. Jeżeli dojdzie do takiej sytuacji należy rozmawiać oraz próbować zrozumieć punkt widzenia młodej osoby, pokazywać możliwe wyjścia z sytuacji oraz konsekwencje działań.

Budowanie świadomości na temat zagrożeń warto zacząć od rozmowy i zainteresowania się tym, czym młody człowiek zajmuje się online. W celu ochrony młodych osób przed zagrożeniami płynącymi z korzystania z internetu warto:

### **1 Wspólnie ustalić ogólne zasady**

**korzystania z sieci** – wspólne ustalenie zasad bezpieczeństwa daje możliwość wypowiedzenia się i podejmowania decyzji dziecku. Zasady nie powinny być narzucone z góry szczególnie starszym dzieciom, gdyż wtedy będą traktowane jako zakazy, co może wpłynąć na niechęć do ich przestrzegania. Tworzenie zasad bezpieczeństwa online nie powinno opierać się i być postrzegane jako ograniczanie wolności, ale jako „higiena” poruszania się online.

### **2 Wspólnie ustalić zasady zawierania znajomości online**

– utrzymywanie i angażowanie się w znajomości internetowe nie jest zagrożeniem i nie powinno być traktowane jako coś złego, a raczej jako normalne następstwo postępującej cyfryzacji. Ważne, aby budować u młodej osoby świadomość zagrożeń dotyczących zawierania tego typu znajomości. Należy stosować zasadę ograniczonego zaufania szczególnie w stosunku do osób, których nie znamy w realnym świecie, gdyż osoba poznana w internecie może budować swoją tożsamość na wiele sposobów, a jej intencje nie zawsze mogą być szczerze.

### **3 Korzystać z aplikacji kontroli rodzicielskiej**

– aplikacje kontroli rodzicielskiej mogą być pomocne, ale nie powinny stanowić jedynej ochrony przed zagrożeniami online. Aplikacje tego typu mogą pomóc ograniczyć możliwość kontaktu młodych użytkowników z treściami nielegalnymi lub szkodliwymi, w tym z materiałami pornograficznymi. Warto wspomnieć, że wiele tego typu narzędzi przesyła „alerty” do rodzica i blokuje treści, jeśli dziecko chce przestać lub ma otrzymać materiały pornograficzne. Aplikacje również dają możliwość kontroli czasu korzystania z internetu, blokowania konkretnych fraz, umożliwiają wgląd do informacji z kim dziecko się kontaktuje.

### **4 Korzystać z oprogramowania antywirusowego**

– oprogramowanie tego typu skutecznie ogranicza możliwość kontaktu młodego użytkownika ze stronami zawierającymi materiały szkodliwe lub nielegalne. Może zapobiegać wyświetlaniu się reklam mających na celu wyłudzenie danych lub finansowe, czy też zagrożeniom związanym z cyberbezpieczeństwem.

### **5 Prowadzić rozmowy dotyczące zagrożeń online**

– może to skutkować rozszerzeniem i aktualizacją wiedzy odnośnie zagrożeń internetowych, a przez to budować świadomość o tym, jak zachowywać się bezpiecznie. Rozmowy również powinny zawierać aspekt możliwych konsekwencji działań podejmowanych online.

Kluczowa w zapobieganiu podejmowania ryzykownych zachowań online jest również **edukacja seksualna**, która powinna dostarczać rzetelnej wiedzy związanej z seksualnością oraz uczyć młode osoby stawiania granic i asertywności. Rzetelne przeprowadzenie takiej edukacji może chronić przed przemocą seksualną. Jeśli chodzi o powstawanie materiałów intymnych samodzielnie wytwarzanych przez młode osoby, warto zadać sobie pytanie, dlaczego takie materiały powstały i jak się to skończyło? Powodów do powstania materiałów self generated sexual content może być wiele. Młode osoby angażują się w takie zachowania pod presją rówieśniczą, czasami jest to forma żartu, w celu zwrócenia na siebie uwagi innej osoby, może być sposobem na przeżywanie pierwszych doświadczeń i fascynacji seksualnych. Niestety zdarza się, że materiały tego typu powstają wbrew osobie je wykonującej i w wyniku przestępstwa – child groomingu (uwodzenia dziecka w sieci), sextingu czy szantażu na tle seksualnym. Często też powstają jako naturalna konsekwencja powszechności internetu w życiu nastolatków. Ważne jest, aby nauczyć młode osoby, że nie muszą robić czegoś, co sprawia że nie czują się komfortowo oraz uwrażliwić je, że nikt nie może żądać od nich przesłania takich materiałów. Nie mniej ważny jest aspekt **edukacji medialnej**, który ma na celu pokazanie, jak w bezpieczny sposób budować swój wizerunek w internecie. Informacje i materiały raz zamieszczone online prawdopodobnie nigdy nie znikną z sieci całkowicie, dlatego też warto świadomie dobierać informacje, którymi chcemy się dzielić z innymi. Na uwadze należy również mieć to, jak ktoś może użyć takich informacji przeciwko osobie je zamieszczającej. Zdarza się, że materiały intymne „wyciekają” z urządzeń użytkowników w wyniku ataków hackerskich, dlatego kolejnym ważnym aspektem, który powinien być poruszany przy podejmowaniu rozmów o bezpieczeństwie online jest **aspekt cyberbezpieczeństwa**. Edukacja cyfrowa ma za zadanie uwrażliwić na możliwy spam lub inne wiadomości, których celem jest wyłudzenie danych lub finansowe, czy przejęcie danych z urządzenia.

## Co robić, jeśli materiały intymne wypłyną?

### **zgłoś sprawę**

**administratorowi serwisu**, na którym się znajdują,

### **skonfiguruj ustawienia**

**prywatności** i ogranicz dostęp do swoim prywatnych informacji,

### **ogranicz swoją**

**widoczność** w mediach społecznościowych,

### **sprawę można zgłosić**

**na policję** – jeżeli osoba uwieczniona na materiałach intymnych jest niepełnoletnia sprawę należy zgłosić na policję, gdyż są to materiały przedstawiające seksualne wykorzystywanie dziecka,

### **skorzystaj z prawa do**

**bycia zapomnianym** – po wypełnieniu stosownego formularza konkretne linki mogą zostać usunięte z wyników wyszukiwania,

**porozmawiaj** z bliską osobą lub konsultantem telefonu zaufania i poszukaj wsparcia.



## Przydatne kontakty, czyli gdzie można szukać pomocy:

telefon zaufania dla dzieci i młodzieży (**116111.pl**),  
telefon zaufania dla dorosłych – **116 123**.



**policja lub prokuratura**  
(w przypadku treści nielegalnych).



### **każda osoba dorosła**

– rodzic, opiekun, nauczyciel znający dziecko, którego bezpieczeństwo w Internecie zostało zagrożone może uzyskać pomoc oraz informacje, jak dalej postępować kontaktując się z Telefonem dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci **800 100 100**.



## **O kampanii**

Zauważalny rozwój zjawiska wytwarzania materiałów intymnych oraz angażowania się młodych osób w aktywności takie jak, np. „sexting”, prowadzące do powstawania „self-generated sexual content” były przyczyną do przeprowadzenia badań wśród młodzieży. Wywiady potwierdziły społeczne zapotrzebowanie na inicjatywę budującą świadomość zagrożeń wynikających z podejmowania tego typu aktywności online.

Kampania „#NIENAPOKAZ” ma na celu budowanie świadomości społecznej na temat zjawiska „self-generated sexual content” oraz jego konsekwencji. Działania kampanijne poza budowaniem świadomości na temat zagrożeń wskazują też, gdzie szukać pomocy lub co zrobić w sytuacji, gdy materiały zostaną upublicznione przez osoby, które uzyskały do nich dostęp.

Materiały kampanijne na platformie TikTok były adresowane do osób między 13. a 17. rokiem życia.

**Profil Saferinternet na TikToku:** <https://www.tiktok.com/@saferinternetpl?lang=pl-PL>

Kampania została zrealizowana w ramach Polskiego Centrum Programu „Safer Internet”.

**Strona kampanii #NIENAPOKAZ:** <https://nienapokaz.pl/>

#nienapokaz #mogemowicnie #wspieramnieoceniarn

**NASK jest Państwowym Instytutem Badawczym nadzorowanym przez Ministra Cyfryzacji w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Cyberbezpieczeństwo i ochrona użytkowników oraz działania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa są kluczowym polem aktywności NASK.** Reagowaniem na zdarzenia naruszające bezpieczeństwo sieci i przyjmowaniem zgłoszeń o naruszeniach zajmuje się Zespół CERT Polska ([www.cert.pl](http://www.cert.pl)) oraz [Dyżurnet.pl](http://Dyżurnet.pl). Zgodnie z Ustawą o Krajowym Systemie Cyberbezpieczeństwa NASK-PIB został wskazany na poziomie krajowym jako jeden z trzech Zespołów Reagowania na Incydenty Komputerowe tzw. CSIRT, który koordynuje obsługę incydentów zgłaszanych przez operatorów usług kluczowych, dostawców usług cyfrowych, samorząd terytorialny. Do CSIRT NASK incydenty mogą także zgłaszać wszyscy użytkownicy internetu. NASK współtworzy również zaplecze analityczne oraz badawczo-rozwojowe dla Krajowego Systemu Cyberbezpieczeństwa, prowadzi działalność badawczo-rozwojową w zakresie opracowywania rozwiązań zwiększających efektywność, niezawodność i bezpieczeństwo sieci teleinformatycznych oraz innych złożonych systemów sieciowych. Działalność naukowo-badawcza NASK ma również wymiar wdrożeniowy i prorynkowy. W naszym instytucie badacze komercyjny problem ujmują w ramy nauki, by za pomocą jej narzędzi, nierzadko szerszych i bardziej abstrakcyjnych, dojść do wyników nie tylko satysfakcjonujących, ale również innowacyjnych. Główny nurt badań wyznacza cyberbezpieczeństwo, rozumiane jako wykrywanie, ostrzeganie, reagowanie na incydenty, pozyskiwanie, analiza, przetwarzanie i transfer danych, a także złożone systemy sieciowe, w tym systemy IoT oraz mobilne sieci ad hoc. Obecnie rozwijany jest w badaniach obszar sztucznej inteligencji. Istotne miejsce zajmują badania dotyczące biometrycznych metod weryfikacji tożsamości w bezpieczeństwie usług. Jako operator telekomunikacyjny NASK oferuje innowacyjne rozwiązania teleinformatyczne dla klientów finansowych, biznesowych, administracji i nauki. NASK prowadzi także rejestr nazw w domenie .pl ([www.dns.pl](http://www.dns.pl)). Od 2005 roku NASK jest koordynatorem Polskiego Centrum Programu „Safer Internet”.